

Шатіло І. В.

студентка магістратури факультету економіки та управління
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України (ІПК ДСЗУ)

Науковий керівник:

Лазор О. Я.

д.н. з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування
ІПК ДСЗУ

Сприяння державної служби зайнятості України працевлаштуванню випускників: правовий аспект

Однією із найскладніших проблем сучасного ринку праці є працевлаштування молоді. Сучасні державні програми сприяння працевлаштуванню і підтримки зайнятості молоді охоплюють багато різноманітних напрямків, починаючи з профорієнтаційної роботи та закінчуючи матеріальним стимулюванням роботодавців на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування випускників. Разом з тим, в умовах економічної кризи виконання державних програм щодо сприяння молодіжної зайнятості більш декларується, ніж виконується.

За даними Державної служби статистики України у 2015 р. у Харківській області зафіксовано понад 1 млн. 300 тис. економічно активних громадян, з яких майже півмільйона – це молоді люди у віці до 35 років. Найвищий рівень безробіття в області (20 %) – серед молоді у віці 15-24 років. Це сама вразлива категорія молоді, її низький рівень зайнятості обумовлений тим, що молодь у такому віці навчається і не має стійких конкурентних переваг на ринку праці.

Основними причинами, що перешкоджають працевлаштуванню молоді вбачаються: невідповідність професійно-кваліфікаційного складу молоді потребам регіонального ринку праці; соціально-психологічна неготовність молодих людей до умов ринкової економіки та активного пошуку роботи; продовження тенденції щодо скорочення обсягів виробництва в галузях економіки області, нестабільна робота підприємств, низька заробітна плата; наявність прихованої, зокрема «тіньової» зайнятості, що приваблює молодих людей тощо.

Національне законодавство, відповідно до норм якого здійснюється правове регулювання та встановлюються правові основи працевлаштування молоді, зокрема і випускників, включає у себе: Конституцію України, Кодекс законів про працю України, Закони України «Про зайнятість населення» [1], «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні» [2], «Про освіту» [3], «Про вищу освіту» [4], «Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням» [5] та інші нормативні акти [6].

Державна служба зайнятості працює в напрямку підвищення рівня зайнятості молоді, зацікавленості роботодавців у їх працевлаштуванні.

Законом України «Про зайнятість населення» (2012 р.) [1] (далі – Закон) були визначені правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, гарантії держави щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття.

Практика застосування Закону має як позитивні, так й негативні моменти. Зокрема, законодавство про зайнятість населення, в першу чергу зосереджує увагу переважно на питаннях безробіття та захисту від нього, у той час, коли державі варто було б спрямувати свою діяльність на сприяння зайнятості шляхом створення належних умов праці.

Цей Закон відносить молодь, зокрема випускників до кола осіб, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню. Для їх працевлаштування підприємствам, установам і організаціям з чисельністю штатних робітників понад 20 осіб встановлюється квота у розмірі 5 % середньооблікової чисельності штатних працівників за попередній календарний рік. Вказана норма захищає найбільш вразливу категорію молоді. Схожа норма існувала й у

попередньому Законі України «Про зайнятість населення» від 1 березня 1991 р., і її збереження у національному трудовому законодавстві є вкрай важливим для сприяння працевлаштуванню молоді.

У Законі передбачені також шляхи стимулювання роботодавців до працевлаштування громадян, які недостатньо конкурентоспроможні на ринку праці, у тому числі, молоді. У цьому випадку Закон передбачає компенсацію фактичних витрат у розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Вказана правова норма є дуже доречною та своєчасною і дійсно здатна стимулювати роботодавців до працевлаштування молоді, проте, у Законі також міститься положення, яке зменшує переваги зазначеного засобу стимулювання роботодавців у частині повернення ним коштів компенсації страхових внесків у разі звільнення порушників трудових обов'язків через економічні збитки. У цьому аспекті доцільним було б внесення змін до норми Закону, з метою здійснення повернення коштів лише у разі звільнення відповідного працівника з ініціативи роботодавця за обставин, що не містять провини працівника.

Статтю 29 Закону, як засіб розширення можливостей для підвищення конкурентоспроможності молоді, передбачено можливість стажування молодих спеціалістів на всіх підприємствах, незалежно від форми власності. Проте роботодавці у сучасних ринкових умовах не мають ніякої зацікавленості від організації стажування випускників з огляду на такі проблеми, як додаткові витрати на оплату послуг керівника стажування та стажисту, що тягне за собою додаткові витрати з фонду заробітної плати, а значить з прибутку, а також необхідність розроблення та дотримання індивідуальної програми стажування.

У такому випадку, щоб уникнути збитків для роботодавця, доцільним було б розробити умови для стимулювання роботодавців до організації стажування та передбачити деякі податкові пільги та компенсацію роботодавцю витрат на страхування стажистів за рахунок коштів Державного бюджету України для забезпечення молоді, яка здобула професійно-технічну або вищу освіту, першим робочим місцем за отриманою професією (спеціальністю). Такий правовий підхід забезпечить молодь, що проходить стажування, належним соціальним захистом та не зменшить зацікавленості роботодавців в організації стажування для представників молоді, що продовжують професійне навчання.

Отже, для сприяння та підвищення рівня продуктивної зайнятості молоді, необхідно забезпечити:

- правове державне регулювання законодавства щодо зайнятості та сприяння працевлаштуванню молоді;
- виконання існуючих державних програм сприяння працевлаштуванню молоді, та скоординовану участь у цьому процесі усіх учасників зацікавлених сторін, насамперед місцевих органів влади, навчальних закладів, об'єднань роботодавців та профспілок, державної служби зайнятості;
- формування обсягів та структури державного замовлення на підготовку робітничих кадрів в професійно – технічних навчальних закладах на основі середньострокового прогнозу щодо потреби в робітничих кадрах на регіональному ринку праці;
- задоволення потреби роботодавців у робочій силі за робітничими професіями шляхом організації професійного навчання кадрів під замовлення роботодавців.

З боку державної служби зайнятості на регіональному та базовому рівнях для зменшення безробіття серед молоді необхідно продовжувати на високому рівні проводити профорієнтаційну роботу, організовувати зустрічі з роботодавцями та колишніми безробітними, які успішно знайшли роботу чи заснували власний бізнес та забезпечити широке висвітлення позитивного досвіду засобами масової інформації; провадити координацію міжнародної діяльності в частині обміну студентами з метою стажування.

Список використаних джерел:

1. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012р. за № 5067-УІ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

2. Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні : Закон України від 5 лютого 1993 р. за № 2998-XII [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>

3. Про освіту : Закон України від 23 травня 1991 р. за № 1060-XII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/>

4. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

5. Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 р. № 992 [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ru/992-96>

6. Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.05.2013р. № 363 [Електронний ресурс]. // Режим доступу <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/363-2013>